

Dr Grzegorz PRUS OSPPE
UPJPII, Kraków

JASNA GÓRA **W OKRESIE MIĘDZYWOJENNYM**

W roku 1918, po 123 latach zaborów, nastąpiło odrodzenie państwowości polskiej. Za symboliczną datę tego wydarzenia przyjęto 11 listopada 1918, kiedy to Rada Regencyjna Królestwa Polskiego przekazała zwierzchnią władzę wojskową oraz naczelne dowództwo nad wojskiem polskim powracającemu do Ojczyzny z uwięzienia w Magdeburgu Józefowi Piłsudskiemu¹. Odrodzona w 1918 roku Ojczyzna cieszyła się niepodległością zaledwie dwie dekady. We wrześniu 1939 roku została podbita przez niemieckich i sowieckich najeźdźców. Po II wojnie światowej, w zmienionych granicach i pod komunistycznym jarzmem, Polacy musieli zadowolić się życiem w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Dwudziestolecie pomiędzy rokiem 1918 a 1939, zwane okresem międzywojennym, było dla Polski, dla II Rzeczypospolitej czasem pełnym entuzjazmu, ale i trudnych wysiłków scalenia ziem polskich z trzech zaborów, tworzenia nowych struktur państwowych, samorządowych, a także kościelnych. Nie brakło rozmaitych napięć, zagrożeń i konfliktów, zarówno wewnętrznych, w kraju, jak i tych związanych z sytuacją polityczną ówczesnej Europy.

Jeżeli chodzi o sytuację religijną II Rzeczypospolitej, to koniecznie trzeba przypomnieć, że – podobnie jak Polska była wówczas państwem wielonarodowym i wielokulturowym – tak również religijność była złożona z kilku znaczących grup wyznaniowych, nie tylko chrześcijańskich. Według spisu ludności przeprowadzonego w roku 1931 respondenci deklarujący się jako katolicy obrządku łacińskiego stanowili 64,8% społeczeństwa, jako prawosławni – 11,8%, jako katolicy obrządku greckiego – 10,5%, jako wyznawcy religii mojżeszowej – 9,8% i jako ewangelicy kilku wyznań – w sumie 2,6% społeczeństwa². W takich warunkach, skomplikowanych pod wieloma względami, trzeba przyznać, sanktuarium jasno-górskie było miejscem o szczególnym znaczeniu, o szczególnej wartości, chociaż zapewne nie takiej samej dla wszystkich w tamtym zróżnicowanym społeczeństwie. Kościół rzymsko-katolicki miał pośród innych wyznań istniejących na

¹ R. Kaczmarek, *Historia Polski 1914-1989*, Warszawa 2010, s. 55-58.

² C. Brzoza, A. L. Sowa, *Historia Polski 1918-1945*, Kraków 2006, s. 141; *Atlas Ilustrowany. Historia Polski*, Warszawa 2007, s. 188-189.

terenie kraju pozycję wyjątkową, zagwarantowaną konkordatem ze Stolicą Apostolską zawartym w roku 1925. Po okresie zaborów, od roku 1918 w Warszawie ponownie rezydowali nuncjusze apostołscy. Pierwszym z nich był, początkowo z tytułem wizytatora apostołskiego, Achilles Ratti, wybrany następnie w roku 1922 na papieża, przybrał imię Piusa XI³.

W tamtych niełatwych czasach i niełatwych warunkach przyszło pełnić posługę bardzo niewielkiej, w sumie, liczbie zakonników paulińskich w sanktuarium o randze ogólnonarodowej. W roku 1918, gdy Polska odzyskiwała niepodległość, konwent jasnogórski liczył zaledwie 15 zakonników, w tym 10 kapłanów, 3 kleryków i 2 nowicjuszy. W całym zakonie, czyli na Jasnej Górze i w Krakowie na Skałce było wówczas zaledwie 19 zakonników, w tym po ślubach wieczystych – 11⁴. W roku 1919 nuncjusz apostołski Achilles Ratti umożliwił paulinom przyjmowanie kandydatów na braci zakonnych. W roku 1939 w całym zakonie było 152 paulinów, w tym 36 ojców, 46 kleryków, 15 nowicjuszy i 44 braci zakonnych. Na Jasnej Górze posługiwało jednak zaledwie 16 ojców⁵. Zakon w omawianym okresie przechodził czas odradzania się liczbowego i wewnętrznej odnowy, włącznie z wypracowaniem odnowionych konstytucji zakonnych zatwierdzonych ostatecznie przez papieża Piusa XI w roku 1930⁶.

Radość z odzyskanej niepodległości została przyniesiona na Jasną Górę w dniu 4 listopada 1918 roku przez przybycie oddziału polskich żołnierzy, a konkretnie 22. pułku piechoty pod dowództwem podporucznika Artura Wiśniewskiego. W imieniu szefa sztabu Wojska Polskiego, generała Tadeusza Rozwadowskiego, przejął on komendę nad klasztorem jasnogórskim od austriackiego komendanta, majora Józefa Klettingera, sprawującego zarząd nad tak zwaną enklawą jasnogórską podlegającą Cesarstwu Austro-Węgierskiemu, utworzoną w czasie wojny światowej. W dniu 5 listopada wywieszono na wieży jasnogórskiej biało-czerwony polski sztandar, natomiast 6 listopada generał Tadeusz Rozwadowski osobiście odebrał raport od podporucznika Artura Wiśniewskiego. W podniosłej i radosnej atmosferze 18 grudnia na Jasnej Górze, z udziałem biskupa Stanisława Zdzitowieckiego, ordynariusza diecezji włocławskiej, na terenie której wówczas położona była Jasna Góra (w roku 1925 utworzono diecezję częstochowską), odprawiono dziękczynienie za odzyskanie niepodległości,

³ C. Brzoza, A. L. Sowa, *Historia Polski...*, s. 143-144; Z. Zieliński, *Papiestwo i papieże dwóch ostatnich wieków*, Poznań 2007, s. 339-341.

⁴ V. Spetić, *Odnova Zakonu Paulinów w latach 1917-1920*, Kraków 2016, mps, s. 29-30, 96.

⁵ AJG 2441, M. Królik, *Kronika Zakonu Paulinów (Tom XXIV Akt Z. P.) 1939-1963*, s. 109-111; J. Zbudniewek, *Jasna Góra w latach okupacji hitlerowskiej*, Jasna Góra 1991, s. 37; Z. Jabłoński, *Udział jasnogórskich paulinów w kształtowaniu życia społeczno-politycznego Częstochowy w latach 1918-1939*, „Studia Claromontana” 31 (2013-2014), s. 61-62.

⁶ *Konstytucje Zakonu Św. Pawła I-Go Pustelnika uznane i potwierdzone przez papieża Piusa XI Roku Pańskiego 1930*, s. 9; ASk B228, P. Markiewicz, generał zakonu, *Kronika Zakonu Paulinów 1864-1945*, Częstochowa – Jasna Góra 1945, mps, s. 114; F. Pasternak, *Historia kodyfikacji Konstytucji Zakonu Paulinów od 1308 do 1930 roku*, „Nasza Przeszłość” 31 (1969), s. 68-73.

któremu przewodniczył przeor, o. Piotr Markiewicz. Biskup Zdzitowiecki wygłosił okolicznościowe, patriotyczne przemówienie. Po zakończonej celebrze licznie zgromadzeni mieszkańcy Częstochowy udali się pod kościół św. Zygmunta i tam kontynuowano tę patriotyczną uroczystość⁷.

W okresie kształtowania się granic II Rzeczypospolitej w sanktuarium jasnogórskim zanoszono modlitwy za Ojczyznę w czasie specjalnie organizowanych nabożeństw z udziałem stowarzyszeń religijnych związanych z sanktuarium a reaktywowanych po 1915 roku, takich jak: Sodalicia Mariańska, Trzeci Zakon Św. Franciszka, Arcybractwo Różańca Świętego. Przyczyniły się one do ożywienia i zdynamizowania duszpasterstwa jasnogórskiego w całym okresie międzywojennym. W tych nabożeństwach brały też udział liczne rzesze mieszkańców Częstochowy. Jasna Góra, oprócz działalności ściśle duszpasterskiej, podjęła wówczas i podejmowała w następnych latach szereg inicjatyw oświatowo-kulturalnych oraz wydawniczych. Kaznodzieje jasnogórscy aktywnie wspierali sprawy Ojczyzny, w tym na przykład akcję plebiscytową na Śląsku. Szczególnie wyróżniali się na tym polu: o. Piotr Markiewicz, o. Pius Przeździecki, o. Aleksander Łaziński, o. Marian Paszkiewicz, o. Norbert Motylewski i o. Augustyn Jędrzejczyk, którzy byli chętnie zapraszani z posługą kaznodziejską oraz do prowadzenia rekolekcji. Mówcy ci publikowali również teksty swoich kazań i rekolekcji. W całym okresie dwudziestolecia międzywojennego paulini jasnogórscy stale rozwijali swoją posługę duszpasterską wobec coraz liczniej przybywających pielgrzymów z całej Polski oraz spoza jej granic; pielgrzymów zorganizowanych w grupach, nawet o charakterze ogólnopolskim, oraz tych indywidualnych⁸. Paulini jasnogórscy oddawali również w sposób konkretny na społeczeństwo Częstochowy i angażowali się wraz z miastem we wspólne projekty⁹.

Aby usprawnić posługę wobec licznie napływających pielgrzymów paulini w omawianym okresie podjęły szereg znaczących inwestycji budowlanych na terenie sanktuarium i w jego otoczeniu. W tym czasie powstał „Wieczernik” z krążgankami jako miejsce udzielania Komunii św. w czasie największego

⁷ J. Pietrzykowski, *Jasna Góra w okresie dwóch wojen światowych*, Warszawa 1987, s. 77-79; J. Płatek, *Jasna Góra w początkach II Rzeczypospolitej*, „Jasna Góra” 2018, nr 2, s. 24-25.

⁸ AJG 1933, *1850-1939 Pielgrzymki i goście*, s. 319; AJG 2398, *Jasna Góra po wojnie europejskiej 1918-1925*, k. 9-10, 32-33; AJG 2103, *Uroczystości i nabożeństwa 1619-1938*, s. 133-143; AJG 2249, *Kronika Klasztoru Jasnogórskiego – I I 1936-16 X 1937 – prowadzona przez o. Norberta Motylewskiego Przeora J. Góry*, np. s. 39-43, 69-73, 148-151. Tematykę tę omówił o. Z. Jabłoński w licznych publikacjach, wśród nich np. w: *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę w Częstochowie. Tradycja i współczesność*, „Peregrinus Cracoviensis” 1996, nr 3, s. 135-139; *Jasna Góra w odradzającej się Polsce 1918-1921*, Częstochowa 1998, s. 70-112, 126-148; *Międzynarodowe sanktuarium – Jasna Góra w II Rzeczypospolitej 1918-1939*, w: *Jasna Góra bliska i daleka. Ze studiów nad Sanktuarium Narodowym*, Jasna Góra – Częstochowa 2004, (tekst tożsamy z zamieszczonym w pracy zbiorowej pt. *Częstochowa. Dzieje miasta i klasztoru jasnogórskiego*, tom 3: *W czasach Polski odrodzonej i Drugiej Wojny Światowej 1918-1945*, red. R. Szwed, Częstochowa 2006, s. 159-210), s. 201-202, 204-208; 225-256; Z. Jabłoński, *Udział jasnogórskich paulinów...*, s. 66-67.

⁹ Z. Jabłoński, *Udział jasnogórskich paulinów...*, s. 75-81.

napływu pielgrzymów, wzniesiono spowiednicę będącą również salą przeznaczoną na spotkania i konferencje, przebudowano tak zwany szczyt jasnogórski, czyli ołtarz do celebracji Mszy Świętej na wolnym powietrzu, od strony wschodniej sanktuarium oraz zainstalowano nagłośnienie na placu jasnogórskim. Dokonano szeregu prac w bazylice i w samej kaplicy, powiększając ją o tak zwaną przybudówkę oraz instalując w niej nowe organy. Wzniesiono wówczas także „Dom pątnika”, aby chociaż w części zaradzić niedostatecznej ilości miejsc noclegowych na terenie Częstochowy. W latach 1925-1926 dokonano konserwacji cudownego obrazu¹⁰.

W sposób uroczysty celebrowano szereg uroczystości religijnych i patriotycznych, szczególnie maryjne odpusty jasnogórskie: Matki Bożej Królowej Polski (od roku 1925 zaczęto obchodzić w całej Polsce tę uroczystość 3 maja, czyli w święto rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja), Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny (15 sierpnia), Matki Boskiej Jasnogórskiej (od roku 1922 uroczystość tę zaczęto obchodzić 26 sierpnia), Narodzenie NMP (8 września)¹¹. Sanktuarium jasnogórskie stało się w okresie II Rzeczypospolitej miejscem odbywania kolejnych zjazdów episkopatu Polski. W sumie w okresie od roku 1920 do 1938 odbyło się 10 Konferencji Plenarnych na Jasnej Górze¹². Przy tych okazjach paulini gościli w murach jasnogórskiego sanktuarium rozmaitych dostojników kościelnych i państwowych¹³. Pośród wielu innych wydarzeń trzeba wspomnieć szczególnie o kilku znaczących wydarzeniach związanych z Jasną Górą mających charakter ogólnonarodowy lub ogólnokościelny.

W lecie 1920, gdy Polsce zagrażali Sowieci, paulini jasnogórscy organizowali specjalne nabożeństwa błagalno-pokutne wraz z wygłaszanymi płomiennymi kazaniami patriotycznymi oraz procesjami eucharystycznymi po wałach, zwłaszcza w czasie niezwykle nowenny rozpoczętej 7 sierpnia 1920 roku, przed uroczystością Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, w atmosferze niezwykle dramatycznej, ale i ogromnej żarliwości religijnej, a po odniesionym zwycięstwie – ogromnego entuzjazmu¹⁴. Paulini jasnogórscy kierowali do całego narodu

¹⁰ ASk B228, s. 91-93, 100-103, 108-114; Z. Jabłoński, *Międzynarodowe sanktuarium – Jasna Góra...*, s. 210-211.

¹¹ AJG 2398, k. 41-45; AJG 2103, s. 93-95; 133-143; AJG ASk B228, s. 103-108, 121-124; Z. Jabłoński, *Międzynarodowe sanktuarium – Jasna Góra w II Rzeczypospolitej...*, s. 213-214; tenże, *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę...*, s. 136.

¹² AJG 2398, k. 15-16; Z. Jabłoński, *Międzynarodowe sanktuarium – Jasna Góra...*, s. 220-221; M. M. Drozdowski, *Rola Jasnej Góry w dziejach Drugiej Rzeczypospolitej*, „Studia Claromontana” 27 (2007), s. 436-437.

¹³ AJG 2398, k. 19-21; ASk B228, s. 103-108; Z. Jabłoński, *Międzynarodowe sanktuarium – Jasna Góra w II Rzeczypospolitej...*, s. 221-234.

¹⁴ AJG 2398, k. 1-4, *Pamiętka 550-letniego Jubileuszu*, Jasna Góra 1932, s. 19-20; Z. Jabłoński, *Jasna Góra w odradzającej...*, s. 115, 118-120.

specjalne odezwy w obronie wiary i zagrożonej niepodległości¹⁵. W tych dramatycznych okolicznościach episkopat Polski odbył swoją pierwszą Konferencję Plenarną na Jasnej Górze. Dnia 27 lipca 1920 roku biskupi zgromadzeni na Jasnej Górze dokonali Aktu poświęcenia narodu Najświętszemu Sercu Jezusa. Treść tego aktu jest wołaniem o Bożą litość i pomoc w obliczu ogromnego niebezpieczeństwa grożącego dopiero odrodzonemu państwu oraz Kościołowi katolickiemu na polskiej ziemi. Warto przytoczyć w tym miejscu ów tekst w całości: „Najświętsze Serce Jezusa, oto my, biskupi polscy, zebrani u stóp Majestatu Twego, w Najświętszym Sakramencie ukrytego, poświęcamy siebie, duchowieństwo i wszystkich wiernych diecezji naszych, cały kraj i Ojczyznę naszą Twojemu Boskiemu Sercu. W chwili, gdy nad Ojczyzną i Kościołem naszym gromadzą się chmury ciemne, wołamy jak niegdyś uczniowie Twój zaskoczeni burzą na morzu: Panie, ratuj nas, bo ginimy. I jak niegdyś, wyciągnąwszy prawicę, jednym słowem uspokoiłeś burzę, tak oddal, Panie, teraz od nas grożące nam niebezpieczeństwo. Wyznajemy wprawdzie w pokorze, że niewdzięcznością naszą i grzechami zasłużyliśmy na Twoją karę – ale przez zasługi naszych świętych Patronów, przez krew męczeńską przelaną dla wiary przez braci naszych, za przyczyną Królowej Korony Polskiej, Twojej Rodzicielki, a naszej ukochanej Matki Częstochowskiej, błagamy Cię, racz nam darować nasze winy i przemień serca nasze na wzór Twojego Boskiego Serca; przemień nas potęgą łaski Twojej wszechmocnej, z obojętnych i letnich uczyn nas gorliwymi i gorącymi, z małodusznych mężnymi, i spraw, abyśmy już wszyscy odtąd trwali w wiernej służbie Twojej i nigdy Cię nie opuścili. A my, biskupi polscy, idąc śladem poprzedników naszych, którzy pierwsi uprosili zaprowadzenie Mszy Świętej do Twojego Serca, przyrzekamy Tobie, Najświętsze Serce Jezusa, w tej uroczystej chwili, że będziemy szerzyli wśród wiernych, a zwłaszcza w seminariach duchownych, nabożeństwo do Boskiego Serca Twego i zachęcali rodziny, aby się poświęcały Twojemu Sercu. Najświętsze Serce Jezusa, przyjmij nas, choć niegodnych, i pobłogosław nam, naszym diecezjom i całej naszej Ojczyźnie”¹⁶. Biskupi polscy zawierzili również ojczyznę Maryi Jasnogórskiej Królowej Polski. Tekst tego zawierzenia jest nie mniej dramatyczny w swej wymowie, niż powyższy akt: „Najświętsza Mario Panno, oto my biskupi polscy, składając Ci w imieniu własnym i naszych diecezjan i w imieniu wszystkich wiernych synów Polski hołd i pokłon, obieramy Cię na nowo naszą Królową i Panią i pod Twoją przemożną uciekamy się obronę. Tutaj na Jasnej Górze, gdzie każdy kamień głosi cuda Twojej nad narodem naszym opieki, wyciągamy ku Tobie, Matko litości, błagalne ręce, byś w ciężkiej kraju naszego potrzebie przysłała nam z pomocą. Odrzuć wroga od granic naszej Ojczyzny, wróć krajowi naszemu upragniony pokój, ład i porządek, wypleń z serc naszych ziarno niezgody, oczyść

¹⁵ Z. Jabłoński, *Wkład Jasnej Góry w „Cud nad Wisłą”*, „Jasna Góra” 1990, nr 8, s. 36-37; Z. Jabłoński, *Jasna Góra w odradzającej...*, s. 113-116; J. Płatek, *Jasna Góra w początkach...*, s. 25-26.

¹⁶ AJG 2103, s. 151.

dusze nasze z grzechów i wad naszych, abyśmy bezpieczni od nieprzyjaciół naszych, Tobie w czystości serca służyć i przez Ciebie Boga i Pana naszego Jezusa Chrystusa czcić i chwalić mogli. Królowo Korony Polskiej, Tobie się oddajemy, Tobie się poświęcamy – broń i strzeż nas jako własność Swoją”¹⁷.

Pasterze Kościoła katolickiego w Polsce skierowali także specjalne orędownictwo do rodaków w całym kraju wzywające do obrony przed zagrażającą ateizacją i w obronie niepodległości. W orędownictwie nawiązywali do chlubnego przykładu obrońców jasnogórskich z czasów potopu szwedzkiego, z roku 1655: „Najmilsi! W najcięższej chwili rozbitcia narodowego wystarczyła garstka jedna, ożywiona wielką wiarą i wielką miłością, ażeby zabłąkanych nawrócić. Z garstki obrońców Częstochowy spłynął wówczas na Polskę duch pokrzepienia i duch odrodzenia. I garstka stanęła za wielkie armie i pułki wojska. Zwyciężyła i naród zbawiła! Utwórzcie i Wy przez zjednoczenie uświęcone nadprzyrodzoną wiarą armię narodowego zbawienia. Idźcie do niej wszyscy – a jak wtedy tak i dziś duch jej przełamie obojętność zwątpienie i wszelką klasową partyjność i zbudzi w narodzie bogate, drzemiące w nim siły i do zwycięstwa go poprowadzi. Ufamy, że tak będzie i tak się stanie”. Również w tych dniach, na posiedzeniu Rady Obrony Państwa, marszałek Józef Piłsudski zaproponował przeniesienie stolicy, zagrożonej przez Sowietów, do Częstochowy, jednak po zwycięskich bitwach warszawskiej i niemeńskiej odstąpiono od tego zamiaru¹⁸.

W roku 1926, w czasie pielgrzymki kobiet polskich na Jasną Górę, w dniu 3 maja, uczestniczki ofiarowały Matce Bożej jako wotum dziękczynne za „Cud nad Wisłą” królewskie insygnia, jabłko i berło¹⁹. Na złotym tronie berła umieszczano wymowny napis: „Matko, Królowo Korony Polskiej! My kobiety polskie składamy Ci to berło jako symbol władzy. Rządź nami. Niech trzy cnoty ewangeliczne: wiara, nadzieja i miłość prowadzą Twój Naród do chwały”. Na jabłku natomiast napisano: „Królowo Korony Polskiej! Królestwa swego strzeż!”²⁰. Z okazji tego wydarzenia zostały przez paulinów wydane okolicznościowe wydawnictwa. W broszurze z opowiadaniem pod tytułem *Wstąpię, ach wstąpię do Ciebie, o Matko...* zamieszczono między innymi tekst następującej modlitwy oddającej ducha ówczesnych czasów: „Najświętsza Dziewico, Matko i Królowo nasza, od wieków na Jasnej Górze przebywająca, błogosław wolną i niepodległą Ojczyznę naszą. Błogosław wadzę duchową i świecką, aby zgodnie rządziły i pracowały nad dobrem i szczęściem ludu. Niech miłość i pokój wśród Polaków Zaw-

¹⁷ AJG 2103, s. 152.

¹⁸ Z. Jabłoński, *Jasna Góra w odradzającej...*, s. 117-118; M. M. Drozdowski, *Rola Jasnej Góry w dziejach...*, s. 435-436. J. Płatek, *Jasna Góra w początkach...*, s. 25-26.

¹⁹ AJG 1877, P. Przeździecki, *Kronika Jasnej Góry 1925-1926*, s. 33; AJG 2398, k. 15; J. Płatek, *Insygnia Królowej Polski*, w: *Jasnogórski ołtarz Królowej Polski. Studium teologiczno-historyczne oraz dokumentacja obiektów zabytkowych i prac konserwatorskich*, red. J. Golonka, Częstochowa – Jasna Góra 1991, s. 414-425.

²⁰ J. Płatek, *Insygnia Królowej Polski...*, s. 423-424.

sze kwitnie i wzrasta. Otocz opieką i błogosław, o Matko Najświętsza, dzieci i młodzież Polską, tę przyszłość i nadzieję narodu, aby wzrastali na dobrych i prawych obywateli. Broń, o Hetmanko święta, żołnierza polskiego od zgorzenia i zepsucia, błogosław mu, aby zawsze wiernie i z godnością spełniał swoje ważne i wzniosłe obowiązki. Błagamy Cię o to, Matko Boska Częstochowska, Królowo Korony Polskiej usilnie, z najgłębszą pokorą, wiarą i ufnością, pomnąc na to, że nigdy nie słyszano, aby kto w prośbach swoich do Ciebie zanoszonych, został zawiedzionym. Amen”²¹.

W roku 1932 obchodzono jubileusz 550 lat Jasnej Góry. Przez cały rok odbywały się zjazdy i uroczyste obchody z udziałem wszystkich warstw społeczeństwa. Główne uroczystości miały miejsce w dniach od 15 sierpnia do 15 września na Jasnej Górze. W uroczystych obchodach wzięło udział około 750 tysięcy pielgrzymów, około 1000 kapłanów, znaczna liczba biskupów polskich, nuncjusz apostolski Franciszek Marmaggi, a nawet prezydent Rzeczypospolitej, Ignacy Mościcki wraz z przedstawicielami rządu. W dniu 15 sierpnia pogoda bardzo dopisała, co ułatwiło wiernym udział w obchodach jasnogórskich, ale nie tylko to. Uporządkowano plac przed szczytem. Funkcjonowały zniżki kolejowe na podróż do Częstochowy i z powrotem, w wysokości 66%. Cudowny obraz przez cały dzień był wystawiony na szczycie, a pielgrzymi trwali przed nim na modlitwie²².

W roku 1936, w dniach 25-26 sierpnia na Jasnej Górze miały miejsce obrady I Synodu Plenarnego w II Rzeczypospolitej. Udział w nim wzięli wszyscy polscy biskupi z dwoma kardynałami, prymasem Augustem Hlondem i Aleksandrem Kakowskim na czele, nuncjusz apostolski, już wówczas kard. Franciszek Marmaggi jako legat papieski na ten synod, teologowie, przedstawiciele kapituł, wyżsi przełożeni zakonów męskich. Obrady odbywały się w bibliotece oraz w Sali Rycerskiej. Obradom towarzyszyła wielka liczba pielgrzymów z całego kraju, a w głównych uroczystościach w dniu 26 sierpnia, jak podawała prasa, nawet około 250-300 tysięcy wiernych. Synod podjął szereg istotnych kwestii dotyczących życia Kościoła w Polsce i świecie, szczególnie organizacji życia i działalności Kościoła w odrodzonej ojczyźnie. Sprawą szczególnej wagi było ujednoczenie zwyczajów w poszczególnych diecezjach, które wytworzyły się w Rzeczypospolitej na skutek istnienia zaborów. Uczestnicy synodu skierowali petycję do papieża Piusa XI w sprawie ogłoszenia dogmatu o Wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny oraz kanonizacji bł. Kingi²³. Warto przytoczyć fragment tekstu zawiadomienia o nominacji na legata papieskiego, które Pius XI skierował do kard. Marmaggi, na temat

²¹ O. Paweł, paulin, *Wstąpię, ach wstąpię do Ciebie o. Matko... Na pamiątkę uroczystości wręczenia berła Matce Boskiej Częstochowskiej na Jasnej Górze dnia 3 maja 1926 roku*, Częstochowa – Jasna Góra 1926, s. 33.

²² ASk B228, s. 120-122; *Pamiątka 550-letniego Jubileuszu, Jasna Góra 1932*, s. 25-26; J. Pietrzykowski, *Jasna Góra w okresie...*, s. 104-107.

²³ AJG 2249, s. 46- 67; AJG 1933, s. 307; ASk B228, s. 129-130; J. Pietrzykowski, *Jasna Góra w okresie...*, s. 104-107; Z. Jabłoński, *Międzynarodowe sanktuarium – Jasna Góra...*, s. 223.

miejsca obrad synodalnych. Papież, jako były nuncjusz w Polsce, pisał o Jasnej Górze jako o miejscu dobrze mu znanym. Podkreślał również niezwykle znaczenie sanktuarium jasnogórskiego: „Już samo to miejsce, na obrady synodalne wybrane i ustalone, napełnia nas ufnością, że one będą miały zupełne powodzenie. Owa świątynia Matki Najświętszej otoczona tak głęboką czcią ludu chrześcijańskiego, dobrze znana zarówno Nam, jak i tobie, a przez nas gorąco umiłowana, przywołuje nam Wieczernik święty, w którym pierwsi apostołowie Chrystusa «wszyscy trwali jednomyślnie na modlitwie z Maryją, Matką Jezusa». Tak i tam pod wodzą i za przykładem pasterzy wierni będą jedno serce i jedna dusza”²⁴.

W roku 1939 Jasna Góra stała się miejscem gorliwej modlitwy o zachowanie pokoju w obliczu możliwej agresji na Polskę ze strony jej sąsiadów²⁵. W czasie wojny natomiast stała się po raz kolejny przestrzenią wolności i miejscem, gdzie dzięki Matce Najświętszej zniewoleni przez najeźdźców ze wschodu i zachodu Polacy doświadczali pociechy i niezawodnej nadziei²⁶.

*

Okres międzywojenny był dla Jasnej Góry czasem pełnym ważnych, podniosłych wydarzeń oraz codziennej, wytężonej pracy. Był czasem pokonywania rozmaitych trudności oraz przeżywania radości w niepodległej ojczyźnie.

²⁴ J. Pietrzykowski, *Jasna Góra w okresie...*, s. 105-106.

²⁵ J. Zbudniewek, *Jasna Góra w latach okupacji hitlerowskiej*, Kraków 1991, s. 47-53; M. M. Drozdowski, *Rola Jasnej Góry...*, s. 442.

²⁶ J. Zbudniewek, *Jasna Góra w latach okupacji...*, s. 113-138.